VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lausunto
Asianumero:
Päivämäärä: 19.2.2026

Ympäristöministeriön ja puolustusministeriön lausunto valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäiseen osaan

Elinympäristöjen ennallistamisen ja maanpuolustuksellisten yhteistavoitteiden määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi perustetun työryhmän toimikausi on 30.10.2025-31.5.2026. Työryhmän työ etenee, mutta ei ole vielä siinä vaiheessa, että työn pohjalta työryhmä voisi vastata tulevaisuusvaliokunnan esittämiin kysymyksiin. Ympäristöministeriö ja puolustusministeriö ovat laatineet yhteisen lausunnon työryhmässä tähän asti käytyjen keskustelujen pohjalta ja oman asiantuntemuksensa pohjalta.

Työryhmän tehtävänä on:

1) Tunnistaa maanpuolustukseen ja ekosysteemien ennallistamiseen liittyvät yhteiset tavoitteet, koota niiden edellyttämät toimenpiteet valtion mailla ja yksityismailla sekä määritellä toimenpiteiden kohdentaminen, toimintatavat ja vastuutahot. Työryhmä tuottaa myös ehdotuksen toimenpiteiden rahoitustarpeista ja vaikutusten seurannan järjestämisestä.

2) Rajavyöhykkeellä ja rajanylityspaikkojen läheisyydessä sijaitsevien ennallistamispotentiaalia omaavien alueiden osalta työryhmä käynnistää pilottihankkeen ennallistamisen ja maanpuolustuksen tavoitteiden yhteensovittamiseksi ja ennallistamistoimien mahdollistamiseksi.

3) Jatkuvassa sotilaskäytössä olevien alueiden osalta työryhmä:

a) tunnistaa ne alueet, joilla ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet eivät ole ristiriidassa alueen sotilaskäytön tavoitteiden kanssa. Tällaisilla alueilla edistetään ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa sekä sujuvoitetaan toimenpiteistä ja alueista vastaavien valtion organisaatioiden yhteistyötä ja toimintatapoja.

b) tunnistaa ne alueet, joilla ennallistamisasetuksen toimeenpanon edellyttämien toimien ei katsota olevan yhteensopivia asianomaisten alueiden jatkuvan sotilaskäytön kanssa.

Luonto on keskeinen alueiden talouteen, elinvoimaan ja ihmisten hyvinvointiin vaikuttava tekijä

Luontokato ja ilmastonmuutos voivat vaikuttaa suoraan ja välillisesti Suomen turvallisuusympäristöön. Etenkin Arktisen alueen geopoliittinen asema tulee muuttumaan näiden ilmiöiden seurauksena.

Hyvin toimivien ekosysteemien myötä järvet säilyvät kirkkaina, kalastamaan, marjastamaan ja metsästämään on helppoa päästä ja luonnon tarkkailuun on runsaasti erilaisia mahdollisuuksia. Monimuotoinen luonto tukee paikallisten ihmisten omavaraisuutta sekä kykyä selvitä poikkeustilanteissa. Toimivien ekosysteemien merkitys ihmisten henkiselle resilienssille on suuri.

Monimuotoiset ekosysteemit kestävät myös ilmastonmuutoksen vuoksi yleistyviä sään ääri-ilmiöitä ja turvaavat siten mm. maa- ja metsätalouden sekä muiden ekosysteemien toiminnasta riippuvaisten elinkeinojen harjoittamista. Häiriöt elinkeinojen harjoittamisessa heijastuva aluetalouteen ja sen myötä ihmisten hyvinvointiin sekä yhteiskunnan vakauteen. Laajamittaisilla häiriöillä voi olla vaikutusta myös laajemmin talouteen ja esimerkiksi ruokaturvaan.

Luonnon tarjoamat mahdollisuudet ja ekosysteemipalvelut ovat merkittävä alueellisen elinvoiman lähde. Retkeily- ja ulkoilumahdollisuudet sekä lähiluonto ovat merkittävä veto- ja pitovoimatekijä, joilla alueet voivat houkutella uusia sekä palaavia asukkaita. Vetovoimainen luonto luo edellytykset myös matkailuun liittyville elinkeinoille.

Ekosysteemien hyvä tila on siten tärkeää Suomen kokonaisturvallisuuden ja varautumisen kannalta.

Luontoa on ennallistettava

Luonnon monimuotoisuus on ihmistoiminnan seurauksena heikentynyt, ekosysteemit menettäneet häiriönsieto- sekä palautumiskykyään ja luontaiset elinympäristöt vähentyneet ja pirstoutuneet. Ekosysteemien heikkeneminen kiihdyttää ja vaikeuttaa ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista (kuva 1).

Luontokadon pysäyttämiseksi luonnon tilaan suoraan kohdistuvia paineita on vähennettävä esimerkiksi maa-alueiden ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä kehittämällä sekä valtavirtaistamalla luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön periaatteita eri toimialoille ja sektoreille.

Heikentymisen estämisen lisäksi luonnon tilaa on parannettava ennallistamisen, suojelun ja hoidon keinoin. Luonnon tilan aktiivinen palauttaminen on usein esimerkiksi soilla välttämätöntä suon kuivumisen ja ravinteiden sekä kiintoaineiden valumisen pysäyttämiseksi. Luonnon tilaa ja ekosysteemien toimintaa voidaan tukea myös jättämällä alueet ihmistoiminnan ulkopuolelle kokonaan tai osittain.

Komissio antoi lainsäädäntöaloitteen luonnon tilan parantamisen tavoitteista (käytetään myös nimeä ennallistamisasetus) 22.6.2022 ja asetus astui voimaan 18.8.2024. Luonnon tilan parantamisen tavoitteita koskevassa asetusehdotuksessa on kyse elinympäristöjen ja lajiston tilan parantamisesta laajasti eri elinympäristöluokissa suojelualueilla sekä suojelualueiden ulkopuolella.

Ehdotuksessa esitetyt velvoitteet ja tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja asettavat haasteen toimeenpanolle, mutta samalla velvoitteet ja tavoitteet ovat lähtökohtaisesti linjassa luontokadon pysäyttämisen

kiireellisyyden kanssa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää johdonmukaisuutta kaikkien keskeisten luonnon tilaan vaikuttavien politiikkasektorien välillä.

Asetusehdotuksen toimeenpanoa varten laaditaan kansallinen luonnon tilan parantamissuunnitelma (ennallistamissuunnitelma), joka ottaa huomioon muun muassa synergiat ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kanssa sekä synergiat olemassa olevan linkittyvän lainsäädännön toimeenpanon kanssa. Suunnitelmassa pitää myös tunnistaa tunnistaa asetuksen tavoitteiden kannalta ristiriitaiset kannustimet. Kansallisen ennallistamissuunnitelman tulee olla valmiina kaksi vuotta asetuksen voimaan astumisesta.

Maanpuolustus ja ennallistaminen

Puolustussuunnittelussa on huomioitu alueellinen ja paikallinen luonnonympäristö, maastonmuodot ja sääolosuhteet. Suunnittelu mukautuu normaaleihin luonnonympäristön muutoksiin, joita syntyy muun muassa metsänhakkuiden seurauksena. Ennallistamistoimet etenkin ojitetuilla soilla ja kosteikoilla vaikuttavat maaperän kantavuuteen sekä myös sotilaalliseen liikkuvuuteen. Soita ja kosteikkoja ennallistamalla on mahdollista saada aikaan maanpuolustusta hyödyttävää estevaikutusta.

Puolustusvoimien alueet

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käytössä olevilla alueilla ennallistamistoimenpiteitä on mahdollista toteuttaa rajallisesti. Lähtökohtana on, että maanpuolustuksen ja rajaturvallisuuden toimintaedellytyksiä ei heikennetä. Ennallistamistoimet esimerkiksi suojelualueilla ja eräillä suojavyöhykkeillä voivat kuitenkin olla mahdollisia. Myös Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toiminta voidaan joissakin tilanteissa tulkita ennallistamisen kaltaisiksi toimenpiteiksi, jos niiden seurauksen on syntynyt ja säilynyt luontoarvoja.

Potentiaalisten ennallistamiskohteiden tunnistamiseksi työryhmä on tilannut itäiseen Suomeen rajatulle alueelle kohdistuvan pilottiselvityksen potentiaalisten ennallistamiskohteiden kartoittamiseksi. Selvitys tuottaa lähtöaineiston, jonka perusteella Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat tehdä tapauskohtaisia arvioita ennallistamiskohteiden vaikutuksista maanpuolustukseen ja rajaturvallisuuteen. Tieto ennallistamiskohteiden maanpuolustuksellisesta ja rajaturvallisuudellisesta merkityksestä ei ole julkista. Kartoitus tuottaa myös hyödyllistä lähtötietoa sen arvioimiseksi, kuinka suurilla alueilla ennallistamista tulisi tehdä maanpuolustuksellisten yhteishyötyjen täysimittaiseksi saavuttamiseksi. Tietoa voidaan käyttää myös kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisessa.

Työryhmä kartoittaa parhaillaan toimeksiannon mukaisesti potentiaalista ennallistettavaa pilottikohdetta, joka hyödyttäisi ennallistamistavoitteita ja maanpuolustusta. Lähtökohtaisesti kohdetta kartoitetaan valtion omistamilta mailta. Työryhmän toimikauden aikana on mahdollista aloittaa pilottikohteen ennallistamisen suunnittelu.

Haasteet ja mahdollisuudet

Maanpuolustusta hyödyttävän ennallistamistoimien toteutumisen keskeinen haaste liittyy toimien rahoitukseen. Suomen julkisen talouden tilanne ei todennäköisesti mahdollista merkittävää ennallistamisen lisärahoitusta. EU:n nykyisen rahoituskehyskauden rahoitusinstrumentit tarjoavat mahdollisuuden ennallistamistoimien rahoittamiseen ja komission ehdotus uudesta rahoituskehyskaudesta näyttää tarjoavan jäsenvaltioille aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia kohdentaa rahoitusta haluamallaan tavalla.

Yksityinen rahoitus voi olla merkittävä ennallistamistoimien rahoituslähde. Yksityisen rahoituksen kasvattamiseksi tarvitaan kuitenkin vielä kannustimien ja selkeiden sääntöjen kehittämistä.

Käytännön ennallistamistoimien esteenä voi paikoin olla ennallistettavan alueen maanomistajien suuri määrä. Suomessa ei ole käytössä keinoja ennallistamistoimien toteuttamiseksi ilman maanomistajan suostumusta.

Lisätiedot:

Ylijohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö, p. 050 322 6029, tarja.haaranen@gov.fi

Erityisasiantuntija Sami Heikkilä, puolustusministeriö, p. 050 555 3510, sami.heikkila@gov.fi